Bijlage 7

Mozes Dalsheim

Inhoud

1.	Geslacht Dalsheim	3
2.	Periode 1909-1940	4
3.	Periode 10 mei 1940-1945	9
4.	Verkoop woning, 1943	12
5.	Rechtsherstel, 1948	12
6.	Na 1945	14
7.	Genealogie Dalsheim	16

Kavelingen 60, Valthermond (Google, 2024)

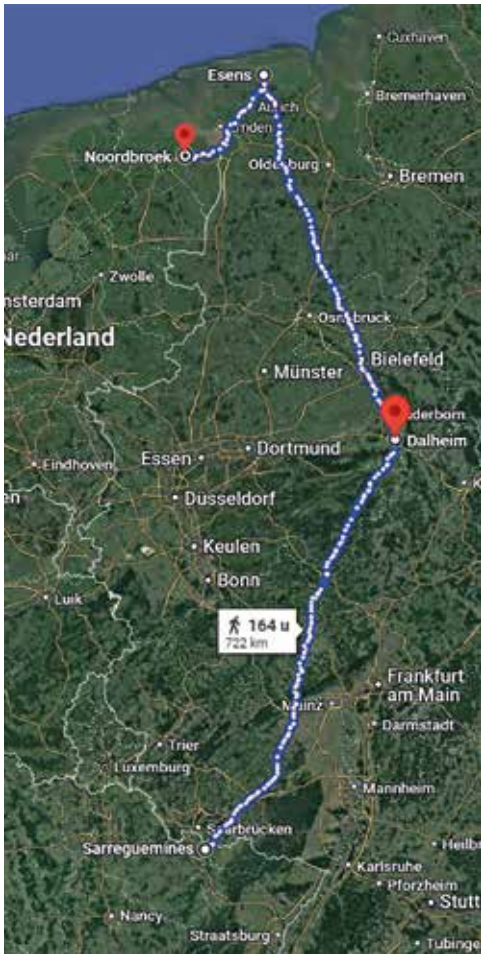

Afbeelding van KadastraleKaart.com, perceel ODN00-M-2580, 1.834 m², Kavelingen 60, Valthermond

Bijlage 7
Mozes Dalsheim (1895-1976)
Kavelingen 60 - Valthermond

1. Geslacht Dalsheim

Op het eind van de 18de eeuw had Mozes Mattheus (Sarreguemines, Lotharingen, omstreeks 1754 - Noordbroek, 27-03-1824) (II.1-) zich in Noordbroek gevestigd. Zijn ouders, Mattheus Daniels en Entje Levie (I.1-), hadden in de tweede helft van de 18de eeuw de stad Sarreguemines in Lotharingen (Noordoost-Frankrijk) verlaten en waren door het Duitse Rijk naar het noorden getrokken. Vermoedelijk hebben zij ook een periode in Dalheim (onder Paderborn) gewoond, waar zich eind 18de eeuw een kleine joodse gemeenschap bevond. In 1811 namen hun kinderen de familienaam Daalheim aan, later verschreven tot Dalsheim.
Vanuit Dalheim trok het gezin langs de Eems naar het noorden. In Ost-Friesland of wellicht in het gewest Groningen kreeg Mozes Mattheus omstreeks 1790 een relatie met Sara Jonas (Esens (Duitsland) omstreeks 1760 - Noordbroek, 28-02-1840). Uit hun relatie zijn twee zonen bekend.

De tocht van de familie Dalsheim van Sarreguemines naar Noordbroek

(I.1-): Verwijzing naar de genealogie, blz.

Toen in januari/februari 1811 een lijst moest worden gemaakt van alle jongemannen geboren in 1791 meldde Mozes Mattheus, dat hij twee zonen had die na 1791 waren geboren: Jonas Mozes, besnijdenisdatum 7 juli 1793 en Daniël Mozes, besnijdenisdatum 10 juni 1795.
Hij bezwoer met de hand op zijn hart dat hij de ouderdom van zijn kinderen niet kon opgeven.[1]
Bekend is dat Jonas Mozes Daalheim onder keizer Napoleon heeft gediend, eerst in het 70ste Regiment Infanterie van Linie, daarna bij het 16e Regiment Infanterie van Linie.[2]
Onbekend is of hij als loteling aan de loting en de keuring voor het Franse leger heeft deelgenomen of dat hij zich als vrijwilliger voor het Franse leger had aangemeld. Wij hebben geen gegevens over hem gevonden hoe het hem vergaan is na zijn dienstneming in het Franse leger.

Daniël Mozes Dalsheim (besnijdenis, 10-06-1795 - Noordbroek, 23-04-1871), was de overgrootvader van Mozes Dalsheim (Nieuwe Pekela, 02-08-1895 - Stadskanaal, 10-09-1976), **Kavelingen 60**, Valthermond en Filippus Dalsheim (Noordbroek, 25-7-1894 - Auschwitz, 28-02-1943), **Hunebedstraat 16**, Borger).

Stadskanaal - Musselkanaal
Vanaf 1765 was vanuit de stad Groningen het Stadskanaal gegraven. De veenontginning in het oosten van de provincie Drenthe en het zuidoosten van de provincie Groningen werd steeds grootschaliger. De turf uit de Drentse Monden werd over het Stadskanaal afgevoerd naar de stad Groningen. Langs het Stadskanaal ontstonden in de eerste helft van de 19de eeuw de veenkoloniale dorpen Stadskanaal en Musselkanaal.
In de 19de eeuw verliet Mozes Dalsheim (1833-1924) Noordbroek om zich in Nieuwe Pekela te vestigen. Zijn zoon Daniël Benjamin Dalsheim (1864-1940) en kleinzoon Mozes Dalsheim (1895-1976) vestigden zich in Musselkanaal en Valthermond. Als slagers hadden zij in de Monden en Zuidoost-Groningen een grote klantenkring.

2. Periode 1909-1940

1909-1913
Op 9 maart 1909 maakte notaris Poppe Engwirda te Stadskanaal de verkoopakte van de verkoop van 0.27.50 ha groenland in Valthermond, sectie E2346, op. Molenaar Hendrik Mulder uit Valthermond, kocht dit groenland van Salomon Jozef (Musselkanaal), zonder beroep, koopman Wolf Jozef, (Stadskanaal), Aaltje

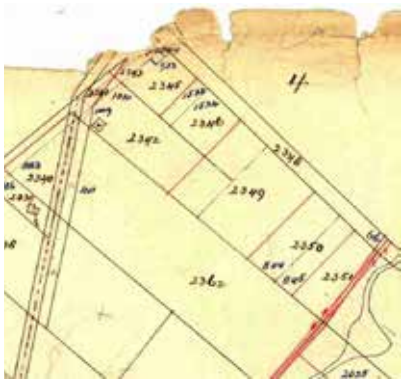
1 *Last, Geert,* Een dorp in de Franse tijd, *Noordbroek 1964, p. 154.*
2 *https://www.archieven.nl/mi/2231/?mivast=2231&mizig=364&miadt=2231&miview=tbl&milang=nl&mizk_alle=Daalheim.*

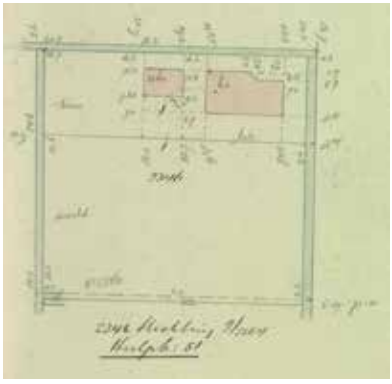
Van overgrootvader Daniël Mozes Dalsheim naar Mozes Dalsheim (1895-1976) in Valthermond en Filippus Dalsheim (1894-1943) in Borger.

Genealogie Dalsheim, Borger - Valthermond met vestigingsplaatsen	
III.1-Daniël Mozes Dalsheim (1795-1871)	
Duitsland (?) naar Noordbroek	
IV.2- Fillippus Dalsheim (1831-1910)	IV.4- Mozes Dalsheim (1833-1924)
Noordbroek	*Noordbroek - Nieuwe Pekela*
Zie genealogie Dalsheim, Borger	*Zie genealogie Dalsheim, Valthermond*
V.4- Heijman Dalsheim (1863-1939)	V.3- Daniël Benjamin Dalsheim (1864-1940)
Nieuwe Pekela - Noordbroek	*Nieuwe Pekela - Musselkanaal - Valthermond*
VI.19- Filippus Dalsheim (1894-1943)	VI.3- Mozes Dalsheim (1895-1976)
Noordbroek - Borger	*Valthermond - Ter Apel - Valthermond*
Borger, Hunebedstraat 16	*Valthermond, Kavelingen 60*

Jozef, weduwe van Nathan Wolf (Musselkanaal) en haar kinderen Jozef, Rosetta en Salomon Wolf en van slager Salomon Wolf (Stadskanaal), gehuwd met Elsje Jozef. Hij betaalde hiervoor f. 1.500,00, waarvan f. 500,00 contant. Voor het resterende bedrag van f. 1.000,00 verstrekten de verkopers aan Hendrik Mulder een hypotheek tegen 5% rente per jaar.[3]
Omstreeks 1913 werd door Hendrik Mulder op het perceel E2346 een huis en een schuur gebouwd.

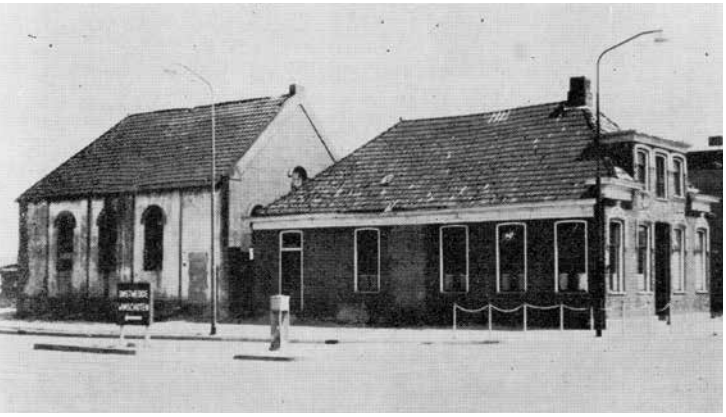
1918-1919
Op 5 november 1918 werd op het notariskantoor van Roelof Buining te Stadskanaal een transportakte van de verkoop van een perceel tuingrond en weiland met daarop staand een huis en schuur, sectie E2346, groot 0.27.50 ha met uitzondering van dat deel dat reeds verkocht is aan de Groningsch Drentsche Spoorwegmaatschappij Stadskanaal - Ter Apel - Rijksgrens gevestigd te Zwolle ter grootte van

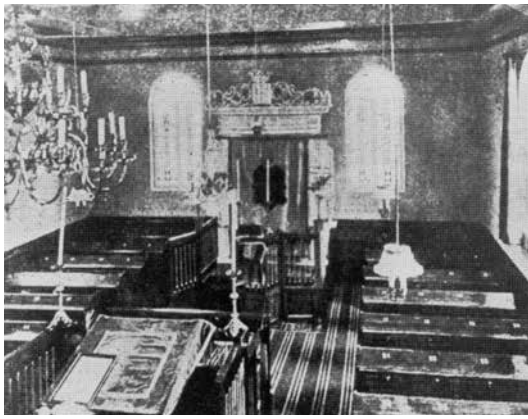

Links: fragment van Hulpkaart_ODN00_E_212, E2346, 1887.
Rechts: fragment van Veldwerk_ODN00_E_270, E2346, 1915.

3 *Hyp4, deel 926, nummer 46, akte d.d. 09-03-1909.*

Synagoge Stadskanaal, rechts interieur (Uit: Onderwater, Mobilisatie, *blz. 119)*

ongeveer 0.07.25 ha, ondertekend. De verkopers waren Klasina Roggen (Valthermond), weduwe van Hendrik Mulder, voor zich en als moeder en voogdes over de minderjarige kinderen Reina Maria en Dirkje Mulder en haar meerderjarige kinderen Meindert Mulder (molenaar), Geert Mulder (koperslager), Poppo Mulder (molenaar) en Geertruida Cornelia Mulder. Zij woonden allen te Valthermond op het huidige adres Kavelingen 60 (toenmalig adres Kavelingen J1). De koper was Daniël Benjamin Dalsheim (1864-1940, V.3), 'vleeshouwer te Musselkanaal'. Hij kon 'de gebouwen' per 1 mei 1919 aanvaarden. Het houten varkenshok dat in het land stond, was in de koop niet inbegrepen. Van de koopsom van f. 5.500,00 werd f. 1.000,00 contant betaald, de rest moest op 1 april 1919 worden betaald.[4] 'Vleeshouwer' Daniël Benjamin Dalsheim leende voor de aankoop op 2 april 1919 geld van koopman Salomon Simons.[5]
Het gaat daarbij om een bedrag van f. 4.230,00 tegen 5,5% rente per jaar.

1919 - Vestiging in de gemeente Odoorn
Op 10 mei 1919[6] liet Daniël Benjamin Dalsheim (1864-1940, V.3) zich met zijn vrouw Faaltje David (Kassel, 28-9-1862 - Groningen, 29-05-1933), dochter van Siegfried David en Hendele Blumenthal, en zijn kinderen Mozes, Salomon, Siegfried, Daniël (VI.7), Levie, Hendeltje Rachel en Bertha zich in de gemeente Odoorn inschrijven. Hij woonde op het adres Kavelingen 60 (voorheen J1).

Veemarkten
Voor het bezoeken van boeren en veemarkten legde de joodse handelaar eind 19de eeuw grote afstanden te voet af. Daniël Benjamin Dalsheim kocht eens op de Zuidlaardermarkt een koe en liep daarmee naar zijn huis in Musselkanaal.

4 *Hyp4, deel 1123, nummer 27, akte d.d. 5-11-1918, notaris Roelof Buining te Stadskanaal.*
5 *Salomon Simons, Nieuwe Pekela, 15-07-1876 - Amsterdam, 01-03-1943, gehuwd met Johanna David (ca. 1875 - 19-05-1937).*
6 *Bevolkingsregisters van de gemeente Odoorn.*

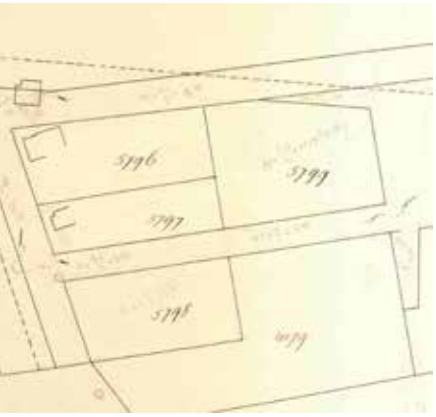
Veemarkt in Musselkanaal (Uit: Berg, De Joodse gemeenschap, *blz. 82)*

Onderweg overnachtte hij in zo'n geval in een hotel of als hij daarvoor niet het geld had, probeerde hij een dutje te doen tegen een boom. Zijn zonen gebruikten later voor de handel wel de hondenkar of de fiets, maar het drijven van het vee deden zij ook te voet, want op de fiets lukte dat niet. Als er op de Emmer veemarkt vee werd gekocht, maakte men gebruik van de diensten van speciale veedrijvers.[7] Salomon Dalsheim vertelde dat in de slachterij van zijn vader van een geslachte koe niet veel verloren ging. Van botten en poten kookte men graag soep. Om bederf van vlees te voorkomen liet men het slachtvee in de stal bij het bedrijf staan en slachtte het pas zo kort mogelijk voor de vleesverkoop. Daarna werden de zonen er snel op uit gestuurd met de fiets. In een met papier beklede mand vervoerde Salomon Dalsheim vaak een zware lading. Vooral de veenarbeiders waren goede klanten. Ze kochten regelmatig een heel beest tegelijk om het vlees in te maken. In het veen werkte het hele gezin mee. De vrouw kon dan na het werk het vlees uit de inmaakpot scheppen.[8]

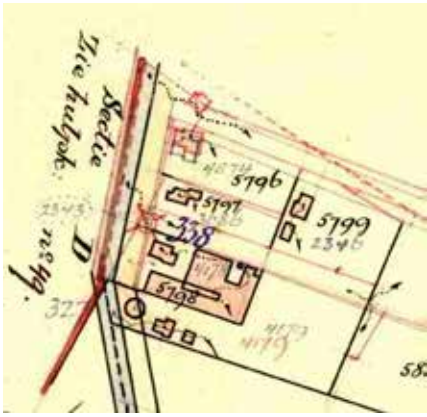
1930

In 1930 werd Daniël Benjamin Dalsheim (1864-1940) in verzuim van betaling gesteld. Deurwaarder Fokko Warnders uit Wildervank ging in november 1930 over tot openbare verkoop van een perceel tuingrond en weiland met daarop aanwezig een huis en schuur te Valthermond, sectie E5799, ter grootte van 0.22.80 ha.
De koper moest zelf voor ontruiming van het onroerend goed 'te zijnen koste zorg dragen'.
Het hoogste bod was tijdens de openbare verkoop f. 2.670,00. Het werd door makelaar Harmannus Boer uit Stadskanaal gedaan. Hij deed het bod voor Salo-

7 *C.A. van der Berg en E.P. Boon,* De Joodse gemeenschap in de Kanaalstreek. Stadskanaal Musselkanaal Onstwedde Mussel, *Groningen 1992, blz. 654.*
8 *Ibidem, blz. 58.*

Vanaf links:
Fragment van de Hulpkaart_ODN00_E_663_E, 1922, E5799.
Fragment van Veldwerk ODN00_E_338_1, 1923, E5799.
Fragment van de Hulpkaart_ODN00_E_663_B, 1923, E5799.

mon Dalsheim, (1897-1991) koopman te Musselkanaal, Marktstraat 18. Hij was de zoon van Daniël Benjamin Mozes.[9]
In het bevolkingsregister van de gemeente Odoorn staat vermeld dat Salomon Dalsheim zich op 09-07-1929 in Musselkanaal op het adres Marktstraat 18 als slager had gevestigd.
Door de aankoop van Salomon Dalsheim kon zijn vader Daniël Benjamin Dalsheim in de woning blijven wonen.
Op 16 juli 1936 vertrok Daniël Benjamin Dalsheim (1864-1940, V.3) naar de gemeente Onstwedde. Zijn vrouw was op 29 mei 1933 in Groningen overleden.

1935
Op 16 januari 1935 verkocht koopman Salomon Dalsheim (1897-1991) uit Musselkanaal aan zijn broer Mozes Dalsheim (1895-1976), slager en veehandelaar in Ter Apel, een perceel tuingrond en weiland met daarop een huis en schuur, sectie E5799, ter grootte van 0.22.80 ha, voor f. 1.785,00. Op het onroerend goed rustte een hypotheek van f. 1.700,00 ten behoeve van Hillechien Stukje, huishoudster, wonende te Groningen, tegen een rentepercentage van 5%.[10]
Mozes Dalsheim (Nieuwe Pekela, 02-08-1895 - Stadskanaal, 10-09-1976) was slager van beroep. Hij was op 24-05-1923 te Groningen met Schoontje Israels (Leek, 04-07-1900 - Auschwitz, 12-10-1942, dochter van Simon Freerks Israëls en Lea Benninga) gehuwd. Het echtpaar had drie kinderen:
- Bennie Dalsheim (Odoorn, 12-04-1924 - Sneek, 14-01-2015);

9 Hyp4, deel 1414, nummer 19, akte d.d. 24-11-1930, notaris Willem Hamminga, Stadskanaal.
10 Hyp4, deel 1487, nummer 90, akte d.d. 26-01-1935, notaris Willem Hamminga te Stadskanaal.

Grafmonument Daniël Benjamin Dalsheim en Feilchen Davids
(Uit: Berg, De Joodse gemeenschap, *blz. 216)*

- Simon Freerk Dalsheim (Vlagtwedde, 22-11-1925 - Hoogezand-Sappemeer, 02-03-2003);
- Frieda Dalsheim (Vlagtwedde, 28-03-1927 - Ede, 30-03-2014).

Mozes Dalsheim was op 9 juli 1923 naar Musselkanaal vertrokken. In 1935 woonde hij in Ter Apel (zie akte 1935). Na aankoop van het pand vestigde hij zich met zijn gezin op 13 mei 1935 op het adres Kavelingen 60 (voorheen J1). Zijn vader, Daniël Benjamin Dalsheim, woonde nog tot 16 juli 1936 bij zijn zoon in.

3. Periode 10 mei 1940-1945

Toen op 10 mei 1940 de Duitsers Nederland binnenvielen, begreep Mozes Dalsheim dat het er slecht uitzag voor hem en zijn joodse landgenoten. Vanuit Duitsland had hij verhalen over de vervolging van joden gehoord die voor hem aanleiding waren om, volgens auteur Onderwater[11], te trachten naar Engeland te vluchten. Volgens Onderwater zou Dalsheim daadwerkelijk hebben geprobeerd om naar Engeland te vluchten. Bij ons onderzoek hebben wij daar geen aanwijzing voor gevonden.
Hoewel hij door NSB'ers met rust werd gelaten en er geen Duitser in de gemeente Odoorn te zien was, begreep hij dat er door de anti-joodse maatregelen van de bezetter weinig mogelijkheden meer voor hem als jood waren om zijn beroep als veehandelaar uit te oefenen. In juli-augustus 1942 zag Dalsheim in, dat hij de keuze had tussen thuisblijven en opgepakt worden of onder te duiken met een kans om

11 *Onderwater, Hans,* Mobilisatie collaboratie liberatie. De jaren 1938-1948 in Stadskanaal, *blz. 136-138*.

Het gezin Dalsheim. Vanaf links: Bennie, Schoontje Davids-Israëls, Frieda, Mozes Dalsheim en Simon. (Uit: Berg, De Joodse gemeenschap, *blz. 137)*

de oorlog te overleven. Dalsheim koos voor het laatste. Met zijn twee zonen en een broer verliet hij Musselkanaal en dook hij onder in de bossen bij Sellingen.[12] Zijn vrouw, Schoontje Dalsheim-Israëls (Leek, 04-07-1900 - Auschwitz, 12-10-1942, dochter van Simon Freerks Israëls en Lea Benninga), bleef thuis met hun gehandicapte dochter Frieda. Een verblijf in een onderduikershol en/of in de bossen zou Frieda niet volhouden.
De Dalsheims werkten overdag bij boeren die zij vanuit hun werk als slager kenden of hielden zich bij hen in een schuur verborgen. Soms stroopten zij 's nachts de landerijen af, molken zij van koeien of geiten kleine hoeveelheden melk om zo in hun levensonderhoud te voorzien.
Verscheidene mensen in de omgeving van Sellingen hielpen de Dalsheims zoveel als zij konden. De broers Arends, Wegman van Vlagtwedde, Harm Rutgers en anderen probeerden zoveel mogelijk te doen om te voorkomen dat de Dalsheims werden opgepakt.
Op de late avond van 2 oktober 1942 kwam marechaussee Pieter Daniël Verbaan bij haar woning om het gezin Dalsheim op te pakken en op tranport te plaatsen. In de woning trof hij alleen Schoontje Dalsheim-Israëls met haar dochter Frieda aan. Toen Schoontje de politieman vroeg haar dochter niet op transport te plaatsen ging hij op haar verzoek in. In allerijl werd een (tijdelijke) schuilplaats bij een dominee in Musselkanaal gevonden. Verbaan bracht Frieda persoonlijk naar dit onderduikadres. Daarna keerde hij terug naar Kavelingen 60.
Even later werd Schoontje Dalsheim-Israëls met een auto van Klaas Fidder uit Musselkanaal met Hendelina Lezer-Bloemendal en haar drie kinderen in de nacht van 2 op 3 oktober 1942 naar Durchgangslager Westerbork gebracht.

12 *Vermoedelijk gaat het hier om zijn ongehuwde broer Daniël Dalsheim (Musselkanaal, 29-09-1903 - Stadskanaal, 18-11-1971).*

Links: Schoontje Dalsheim-Israëls (Uit: Onderwater, Mobilisatie, *blz. 141)*

Rechts: Mozes Dalsheim (Uit: Onderwater, Mobilisatie, *blz. 141)*

Op 9 oktober 1942 werd zij vanuit Durchgangslager Westerbork op transport naar Auschwitz geplaatst.
Op de spoorbaan bij Hoogezand werd omstreeks 9-10 oktober 1942 een briefje gevonden, welke Schoontje in de trein schreef en uit het raam heeft gegooid.

'Lieve vrienden,
Het is vrijdagmiddag twee uur en we zitten in de trein. We mogen jullie dan nog een laatste gebed uit Holland zenden in de hoop, dat die mij lief zijn geworden, ik nog eens weer mag aantreffen. Ben ik heel erg blij dat ik alleen ben.'
Voor de rest is het stuk papier onleesbaar geworden. Uit de laatste zin is met moeite op te maken:
'. . . jullie eens weer te zien.'

Op 12 oktober 1942 kwam Schoontje in het kamp Auschwitz aan en daar werd zij direct vermoord. Zij was 42 jaar. Haar man en kinderen overleefden door onderduik de oorlog.
Mozes Dalsheim overleed in 1976.
Voor het huis waar ze woonden, Kavelingen 60 in Valthermond, ligt een Stolperstein voor Schoontje; zo wordt ze niet vergeten.

Stolperstein voor Schoontje Dalsheim-Israëls (1900-1942)

Begin oktober 1942 zullen Mozes Dalsheim en zijn zonen hebben gehoord dat zijn vrouw op transport was geplaatst en dat zijn dochter Frieda een onderduikadres had gevonden.[13]

4. Verkoop woning, 1943

Herman Westerhof, handelaar te Groningen, verkocht als lasthebber van Dirk Hidde de Vries van Algemeen Nederlands Beheer van Onroerende Goederen (ANBO) het 'geroofd' onroerend goed van slager Mozes Dalsheim te Valthermond aan Hebel van der Laan, hotelhouder te Musselkanaal, een perceel tuingrond en weiland met daarop staand een huis en schuur, sectie E5799, ter grootte van 0.22.80 ha, voor de verkoopprijs van f. 3.000,00, welk bedrag volledig door de koper is voldaan.[14]
Op het pand rustte nog een hypotheek van f. 1.300,00 ten voordele van Hendrik Menses, notarisklerk, wonende te Stadskanaal. Deze werd op 22 september 1943 door de Niederländische Grundstücksverwaltung (NGV) afgelost.[15]

5. Rechtsherstel, 1948

Op 26 november 1948 werd bij notaris Hendrik Steenbergen in Emmen de akte van rechtsherstel getekend. Hierbij waren aanwezig:
- Mozes Dalsheim, koopman, wonende te Valthermond, voor zich en als bewindvoerder over zijn echtgenote Schoontje Israëls. Hij was op 9 september 1948 door het NBI (vertegenwoordiging voor Stad en Provincie Groningen) tot bewindvoerder benoemd.
- Hebel van der Laan, voorheen caféhouder, thans zonder beroep, wonende te Musselkanaal, Marktstraat 40
- Jurinna Baukina Veenema, typiste, wonende in Weerdinge, optredende als lasthebber van Hendrik Stravers, hoofd van de afdeling Bijzondere Beheren van het NBI, wonende te Doorn, het beheer voerende over het vermogen van de NGV.
Volgens de akte van 15 september 1943 (Hyp4, deel 1685, nummer 19) verleden door notaris Jan Geert van Russen te Groningen was door de NGV het kadastraal perceel sectie E5799 voor f. 3.000,00 aan Hebel van der Laan verkocht.
Hendrik Menses had laten weten geen rechtsherstel van zijn hypothecaire vordering op Dalsheim te willen. Deze vordering was op 22 september 1943 afgelost, waardoor het vastgoed onbezwaard was.
Ter zake van gemelde koopprijs was na aflossing van deze hypothecaire vordering door de NGV op de bankrekening van Mozes Dalsheim een bedrag van f. 1.540,01 geboekt.

13 *Onderwater,* Mobilisatie, *blz. 136-138.*
https://westerborkportretten.nl/westerborkportretten/schoontje-dalsheim-israels
14 *Hyp4, deel 1685, nummer 19, akte d.d. 15-9-1943, notaris Jan Geert van Russen te Groningen.*
15 *Akte van geldlening en hypotheek verlening verleden voor notaris Hamminga te Stadskanaal op 08-05-1940, deel 460, nummer 39, welke inschrijving is doorgehaald op 22-9-1943.*

Onderduik

Van de acht kinderen van Daniël Benjamin Dalsheim (Nieuwe Pekela, 15-07-1864 - Musselkanaal, 17-12-1940) en Feilchen/Feilgen/Faaltje David/Daviet (Kassel, 28-09-1862 - Groningen, 29-05-1933) waren er op 10 mei 1940 zeven in leven. Zij hadden de gebeurtenissen in Duitsland in de jaren goed gevolgd, hadden de invallen van Duitsland in buurlanden gezien en waren goed ingelicht over het kwaad dat hen door het nationaal-socialisme stond te wachten als Nederland door de Duitsers, na een militaire inval, zou worden bezet. Binnen hun familie zal veel zijn gesproken over wat hen te wachten stond. Ook zullen zij over de mogelijkheid van onderduik hebben gesproken.
Zes volwassen mannelijke nakomelingen van Daniël Benjamin Dalsheim, vier zonen en twee kleinzonen, doken medio augustus 1942 onder, toen zij voor de joodse werkkampen werden opgeroepen. Voor zover zij waren getrouwd en kinderen hadden volgden deze begin oktober 1942.
Tussen 10 mei 1940, de Duitse inval, en begin oktober 1942 hadden zij al een onderduikadres gevonden of hadden zij plannen gemaakt om in de bossen van Sellingen onder te duiken.
Twee van hen, Hendeltje Levie-Dalsheim (Nieuwe Pekela, 19-05-1892 - Auschwitz, 06-09-1944) en Levie Dalsheim werden respectievelijk eind juni 1944 door verraad opgepakt en in een Duits concentratiekamp vermoord.
Vier van hen overleefden met hun zes naasten door onderduik de Duitse bezetting:
- Mozes Dalsheim (Nieuwe Pekela, 02-08-1895 - Stadskanaal, 10-09-1976) met zijn kinderen Bennie Dalsheim (Odoorn, 12-4-1924 - Sneek, 14-01-2015), Simon Freerk Dalsheim (Vlagtwedde, 22-11-1925 - Hoogezand-Sappemeer, 02-03-2003). en Frieda Dalsheim (Vlagtwedde, 28-03-1927 - Ede, 30-03-2014). Frieda verbleef op 2 oktober 1942 bij haar moeder, toen marechaussee P.D. Verbaan haar op verzoek van haar moeder naar een onderduikplek bij een predikant in Musselkanaal bracht.
- Salomon Dalsheim (Stadskanaal, 22-07-1897 - Stadskanaal, 01-09-1991) en Rozetta Betje Goldsmid (Nieuwe Pekela, 24-03-1897 - Groningen, 06-05-1957).
- Siegfried Dalsheim (Musselkanaal, 25-01-1901 - Stadskanaal, 20-06-1988) en Simina de Beer (Sappemeer, 16-07-1908 - Amsterdam, 16-08-2008) met hun zoon Benno (Musselkanaal, 17-10-1935).
- Daniël Dalsheim (Musselkanaal, 29-09-1903 - Stadskanaal, 18-11-1971).

Van de negentien nakomelingen (kinderen en schoonkinderen) van Daniel Benjamin Dalsheim en Feilchen/Feilgen/Faaltje Davids/Daviet waren er twee voor 10 mei 1940 aan een natuurlijke dood overleden; vijf (schoon-)kinderen en twee kleinkinderen waren in een concentratiekamp vermoord en zes (schoon-)kinderen en vier kleinkinderen overleefden door onderduik de oorlog.
Twee kinderen waren ook ondergedoken, maar werden door verraad opgepakt en in een Duits concentratiekamp vermoord.

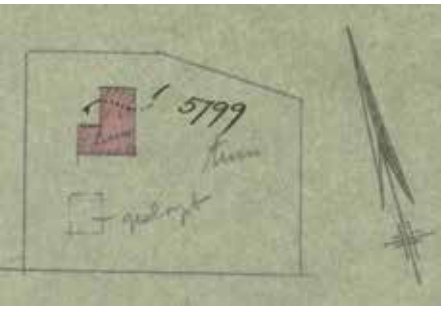
De schuur welke op het verkochte vastgoed was gebouwd was geheel of gedeeltelijk door storm verwoest, terwijl de materialen gedeeltelijk voor de herbouw van de schuur waren benut en gedeeltelijk zoek waren geraakt.
Mozes Dalsheim was met ingang van 1 mei 1945 weer in het huis gaan wonen..

Ter voorkoming van een procedure tot rechtsherstel kwamen de comparanten, Dalsheim, Van der Laan en de beheerder van het vermogen van de NGV, het volgende overeen:
1- De koop van 1943 werd als nietig beschouwd.
2- Dalsheim moest de onbetaalde vaste lasten, premies en naheffingen van molestverzekeringen voldoen.
3- De comparanten erkennen de voormelde opgave van de NGV als juist.
4- Alle vorderingen op de NGV m.b.t. het vastgoed worden door Dalsheim overgedragen aan Van der Laan.
5- Door comparant Van der Laan moeten worden betaald:
   a- De kosten van de akte met bijkomende kosten van f. 57,50;
   b- De kosten t.b.v. de Afd. Onroerende Goederen van de Raad van het Rechtsherstel van f. 25,00 en kosten NGV van f. 2,50;
   c- De kosten van rechtskundige bijstand van Dalsheim van f. 57,50;
6- Dalsheim moest aan comparant Van der Laan f. 967,50 betalen ter verrekening van de door Van der Laan ontvangen huren de rente der koopsom betaalde hypothecaire vordering met alle renten daarvan, van alle kosten wegens verbetering of reparatie van het vastgoed door Van der Laan betaald, de comparanten verlangen hiervan geen nadere specificatie.
7- Alle reparaties en verbeteringen waartoe Van der Laan opdracht heeft gegeven maar nog niet zijn betaald komen ten laste van Van der Laan.[16]

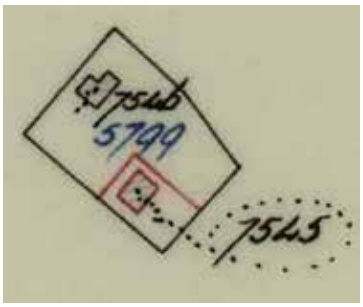
6. Na 1945

Op 3 maart 1961 verkocht Mozes Dalsheim mede namens zijn kinderen:
- Bennie Dalsheim, veehandelaar, wonende te Lemmer, Nieuwe Dijk 38;
- Simon Freerk Dalsheim, koopman in ijzer en metalen, wonende te Hoogezand;
- Frieda Dalsheim, zonder beroep, wonende te Amsterdam, Frederik Hendrikplantsoen 24, echtgenote van Jan Johannes Derkse, employé bij een levensverzekeringsmaatschappij, wonende aldaar;
voor f. 12.000,00 zijn behuizing met schuur, erf en tuin, staande en gelegen te Valthermond, Kavelingen 60, sectie E5799, 0.22.80 ha, aan arbeider Jelke Wind.[17]
Wind verhuisde op 2 maart 1961 van het adres Zuiderdiep 519 naar Kavelingen 60.[18]

16 Hyp4, deel 1764, nummer 51, akte d.d. 26-11-1948, notaris Hendrik Steenbergen te Emmen.
17 Hyp4, deel 2090, nummer 64, akte d.d. 03-03-1961, notaris Otto Wichers, Exloo.
18 GAO, bewoningskaart Kavelingen 60.

Vanaf links:
Fragment van Veldwerk_ODN00_E_512_1, 1954, E5799.
Fragment van de Hulpkaart_ODN00_E_869, 1954, E5799.
Fragment van de Hulpkaart_ODN00_E_977, 1967, E7545. Op deze kaart is te zien dat het oorspronkelijke perceel E5799 is opgesplitst in de percelen E7546 en E7645.

Twee percelen
Het kadastrale perceel E5799 werd vijf jaar, nadat Dalsheim deze had verkocht, omstreeks 1966 opgesplitst in twee kavels: E7545 (ruim 4 are; eigenaar gemeente Odoorn, later Gasbedrijf Zuidoost-Drenthe; anno 2024 M2581, Kavelingen 59A) en E7546 (ruim 18 are; eigenaars Jelke Wind en Jan Kasper Heine, anno 2024 M2580, Kavelingen 60).

Mozes Dalsheim
Bij het passeren van de akte van de verkoop van zijn woning in 1961 woonde Mozes Dalsheim op het adres Meidoornstraat 30 te Stadskanaal.[19] Hij had op 28 februari 1961 zijn woning verlaten.[20]
Op 10 september 1976 overleed Mozes Dalsheim.

Het grafmonument van Mozes Dalsheim

19 *Hyp4, deel 2090, nummer 64, akte d.d. 03-03-1961, notaris Otto Wichers, Exloo.*
20 *GAO, bewoningskaart Kavelingen 60.*

7. Genealogie Dalsheim

Generatie I

I. Mattheus Daniels en Entje Levie
Kind: zie II.1

Generatie II

II.1- Mozes Mattheus Dalsheim, (Sarreguemines, Lotharingen, omstreeks 1754 - Noordbroek, 27-03-1824). Hij was gehuwd met Sara Jonas (Esens (Duitsland) omstreeks 1760 - Noordbroek, 28-02-1840).
Kind: zie III.1.

Er moest in januari/februari 1811 in Noordbroek een lijst worden gemaakt van alle jongemannen geboren in 1791. De jood Mozes Mattheus, had twee zonen, Jonas Mozes Dalsheim, besnijdenisdatum 7-07-1793 en Daniel Mozes Dalsheim, besnijdenisdatum 10-06-1795). Hij was echter niet in het bezit van een geboorteakte of iets dergelijks. Hij bezwoer met de hand op zijn hart dat hij de ouderdom van zijn kinderen niet op kon geven. De afloop is niet bekend.[1]
Bekend is dat Jonas Mozes Daalheim onder keizer Napoleon heeft gediend, eerst in het 70ste Regiment Infanterie van Linie, daarna bij het 16e Regiment Infanterie van Linie.[2] Onbekend is of hij als loteling aan de loting en de keuring voor het Franse leger heeft deelgenomen of dat hij zich als vrijwilliger voor het Franse leger had aangemeld. Wij hebben geen gegevens over hoe het hem vergaan is na zijn dienstneming in het Franse leger.

Generatie III

III.1- Jonas Mozes Daalheim (besnijdenisdatum 7-7-1793).

III.2- Daniel Mozes (besnijdenisdatum, 10-06-1795 - Noordbroek, 23-04-1871). Hij was vleeshouwer van beroep. Op de huwelijksakte van 1826 werd zijn naam als Jechiel Mozes Dalsheim geschreven.
Hij huwde op 14-09-1826 te Noordbroek met Frouwke Filippus Goldsmith

1 *Last, Geert,* Een dorp in de Franse tijd, *blz. 154.*
2 *https://www.archieven.nl/mi/2231/?mivast=2231&mizig=364&miadt=2231&miview=tbl&milang=nl&mizk_alle=Daalheim*

(Delfzijl, 29-04-1804 - Noordbroek, 09-03-1889, dochter van koopman Philippus Goldsmith en koopvouw Roossien Jakobs van der Broek).
Kinderen: zie IV.1. t/m IV.6.

Daniël Mozes Dalsheim (1795-1871) was de overgrootvader van Mozes Dalsheim (Nieuwe Pekela, 02-08-1895 - Stadskanaal, 10-09-1976), Kavelingen 60 en Filippus Dalsheim (Noordbroek, 25-7-1894 - Auschwitz, 28-02-1943), Hunebedstraat 16, Borger). Hij huwde op 14-09-1826 te Noordbroek met Frouwke Filippus Goldsmith (Delfzijl, 29-04-1804 - Noordbroek, 09-03-1889).

Generatie IV

IV.1- Saartje Dalsheim (Noordbroek, 27-03-1830 - na 24-10-1906). Zij was op 03-10-1850 gehuwd met Heiman de Levie (Oude Pekela, 07-10-1818 - ovl. tussen 15-08-1894 en 21-03-1900, zoon van Nochem Benjamins de Levie en Beile B. de Beer).

IV.2- Filippus Dalsheim (Noordbroek, 07-06-1831 - Noordbroek, 08-04-1910). Hij was op 03-02-1857 te Nieuwe Pekela gehuwd met Esther de Levie (Nieuwe Pekela, 13-11-1821 - Noordbroek, 25-05-1892, dochter van David Benjamins de Levie en Berendtje Philips).
Zie genealogie Dalsheim, bij Dalsheim, Filippus, Hunebedstraat 16, Borger.

IV.3- Frosina Dalsheim (Noordbroek, 04-02-1837).
Gehuwd (1) met Isaac Koster (Hilversum, ca. 1817 - ovl. voor 19-10-1892, zoon van Jacob Koster en Hendrikje de Lange).
Gehuwd (2) met Marcus Levie van der Bokke (Amsterdam, 1834 - Warnsveld 21-04-1921), zoon van Levie Salomon van der Bokke en Sara Marcus Kool), sjouwerman van beroep.

IV.4- Mozes Dalsheim (Noordbroek, 18-11-1833 - Nieuwe Pekela, 30-06-1924). Hij was vleeshouwer van beroep.
Hij was gehuwd met Hendeltje de Levie (Nieuwe Pekela, 22-10-1826 - Nieuwe Pekela, 07-03-1909, dochter van David Benjamins de Levie en Berendtje Philips).
Kinderen: zie VI.1 t/m V.5.

IV.5- Roosje Dalsheim (Noordbroek, 21-01-1835 - Noordbroek, 12-05-1920).
Zij was gehuwd met Hartog van der Hak (Sappemeer, 12-03-1822 - Noordbroek, 25-01-1904), zoon van Herman Levie van der Hak en Sara Freerks Engers.

IV.6- Izaak Dalsheim (Noordbroek, 20-04-1843 - 10-5-1919 te Noordbroek). Hij was koopman van beroep.
Hij was op 25-01-1873 te Hoogezand gehuwd met Schoontje Simons (Kalkwijk,

Hoogezand, 29-10-1846, overleden op 09-11-1916 te Noordbroek, dochter van David Levie Simons en Aaij Naiwitter).

Generatie V

V.1- Daniël Dalsheim (Nieuwe Pekela, 20-02-1860 - Stadskanaal, 24-07-1937).
Relatie met Adelheid Blumenkrohn (Reisefarth) 03-10-1860 - Sobibor, 16-04-1943, dochter van Herz Blumenkrohn en Bertha David).

V.2- Berendje Dalsheim (Nieuwe Pekela, 26-12-1861). De overlijdensdatum is niet gevonden
Op 31-07-1886 te Nieuwe Pekela huwde zij met Haiman van der Berg (Oude Pekela, 13-12-1854), zoon van Izaak van der Berg en Karolina Jacobson.

V.3- Daniel Benjamin Dalsheim (Nieuwe Pekela, 15-07-1864 - Musselkanaal, 17-12-1940). Hij was vleeshouwer van beroep.
Hij was in 1891 gehuwd met Feilchen/Feilgen/Faaltje David/Daviet (Kassel, 28-09-1862 - Groningen, 29-05-1933, dochter van Siegfried David en Hendele Blumenthal).
Het gezin verliet op 27 mei 1919 de gemeente Onstwedde en vestigde zich in de gemeente Odoorn.
Kinderen: zie VI.1 t/m VI.8.

V.4- Izaak Dalsheim (Nieuwe Pekela, 29-08-1866 - Auschwitz, 14-01-1943).
Hij was gehuwd op 12-10-1893 te Nieuwe Pekela met (1) Jettchen Speier (Röhrenfurth, 1869). Het echtpaar is op 2 juli 1909 gescheiden. Zij woonden in Stadskanaal.
Hij was gehuwd (2) met Schöntje Roseboom (Loga (Leer), 1869 - Musselkanaal, 05-10-1937).

V.5- Frouke Dalsheim (Nieuwe Pekela, 28-01-1869 - Durchgangslager Westerbork, 24-11-1942).
Zij was op 23-04-1903 te Nieuwe Pekela gehuwd met Meijer Salomon Cohen

Verloofd:
FROUKE DALSHEIM, *Nieuw Pekela,*
en
MEIJER COHEN, *Garrelsweer,*
Eenige en algemeene kennisgeving. 3435

Advertentie van de verloving van Frouke Dalsheim en Meijer Cohen in Nieuw Israëlietisch Weekblad (NIW)*, 22-11-1902.*

(Garrelsweer, 07-10-1878 - ?). Hij was slager van beroep.
Generatie VI

VI.1- Hendeltje Dalsheim (Nieuwe Pekela, 19-05-1892 - Auschwitz, 06-09-1944). Zij was op 07-06-1922 te Odoorn gehuwd met Filip de Levie (Nieuwe Pekela, 16-10-1896 - Nieuwe Pekela, 23-07-1929, zoon van Mozes de Levie en Sophie Goldsmit). Hij was slager van beroep.
Het echtpaar woonde vlakbij Mozes en Sophie de Levie.
Zij zat ondergedoken bij Hendrik Nobbe (Onstwedde, 18-02-1915 - Bergen Belsen, 31-05-1945). Beiden werden door Onstwedder landwachters, 'jodenjagers', opgepakt. Dat waren Roelof Draadjer (Onstwedde), Albert Tempel (Barlage), Jan Tempel (Barlage), Boelo Norder (Onstwedde), Marinus Postema (Onstwedde) en Harm Oortwijn (Alteveer).
Op 28 juni 1944 kwam Hendeltje Levie-Dalsheim in Durchgangslager Westerbork aan. Zij werd in barak 67 opgesloten en op 3 september 1944 op transport gesteld en drie dagen later in Auschwitz vermoord.[3]
Kinderen: geen.

VI.2- Salomon Dalsheim (Nieuwe Pekela, 25-01-1894 - Nieuwe Pekela, 15-04-1894).

VI.3- Mozes Dalsheim (Nieuwe Pekela, 02-08-1895 - Stadskanaal, 10-09-1976). Hij was slager van beroep. Hij was op 24-05-1923 te Groningen gehuwd met Schoontje Israëls (Leek, 04-07-1900 - Auschwitz, 12-10-1942), dochter van Simon Freerks Israëls en Lea Benninga.
Kinderen: zie VII.1 t/m VII.3.
Mozes Dalsheim was op 9 juli 1923 naar Musselkanaal vertrokken. In 1935 woonde hij in Ter Apel (zie akte 1935). Na aankoop van het pand vestigde hij zich op 13 mei 1935 met zijn gezin op het adres Kavelingen 60 (voorheen J1). Zijn vader, Daniël Benjamin Dalsheim, woonde nog tot 16 juli 1936 bij zijn zoon in.
Door onder te duiken hebben Mozes Dalsheim en zijn kinderen de oorlog overleefd.

VI.4- Salomon Dalsheim (Stadskanaal, 22-07-1897 - Stadskanaal, 01-09-1991).

3 De Noord-Ooster, *17-02-1948*.
Winschoter Courant, *17-02-1948*.
De burgemeester van Nieuwe Pekela verzocht opsporing van Hendeltje Dalsheim, weduwe van Filip de Levie. Zij werd ervan verdacht van woonplaats te zijn veranderd zonder de daartoe vereiste vergunning te hebben. Met deze omschrijving werden joden aangeduid die waren ondergedoken.
Algemeen Politieblad, *nr 41, 15 oktober 1942, 1164, bericht 2323*
Deze persoon komt voor in een CABR-dossier van het Nationaal Archief. In het CABR bevindt zich een verslag van de arrestatie van deze persoon onder inv. nr. CABR 67119.

Rozetta Betje Goldsmid en Salomon Dalsheim

Hij was slager van beroep.
Hij was op 20-06-1929 te Groningen gehuwd met Rozetta Betje Goldsmid (Nieuwe Pekela, 24-03-1897 - Groningen, 06-05-1957, dochter van Abraham Goldsmid en Kornelia Bertha van Dam).
Een tweede huwelijk had hij met Susanne Cohen (Dinxperlo, 26-03-1910 - na 01-09-1991). Hij had zich op 9 juli 1929 in Musselkanaal als slager op het adres Marktstraat 18 gevestigd. Het echtpaar woonde op Sluisstraat 74.[4]
Door onder te duiken overleefde men de oorlogsjaren.
Het echtpaar had geen kinderen.

VI.5- Bertha Dalsheim (Wildervank, 09-12-1898 - Auschwitz, 12-10-1942).
Zij was op 27-06-1928 te Odoorn gehuwd met Jezaija Hartog van der Hal (Warffum, 18-03-1882 - Auschwitz 12-10-1943, zoon van Jozef van der Hal en Goltje van Geuns). Hij was vleeshouwer van beroep. Het echtpaar woonde in Warffum, Torenweg 2. Zij wordt herdacht op een gedenkteken in Warffum.
Van het gezin Van der HAL-Dalsheim is ook een JOKOS-dossier (nummer 9907) aanwezig op het Gemeentearchief van Amsterdam. Voor inzage is toestemming nodig van de stichting Joods Maatschappelijk Werk. Uit het JOKOS-dossier is bekend dat er een claim is ingediend voor vergoeding van waardevolle voorwerpen ingeleverd bij de roofbank Lippmann-Rosenthal (L-claim, nummer 4655/19928).

4 *Onderwater,* Mobilisatie, *blz. 130.*
Berg, De Joodse gemeente, *blz. 68, 241.*

Simina (Minie) de Beer, Benno en Siegfried Dalsheim in 1941. Minie wilde niet met een jodenster op de foto. Daarom moest Benno met zijn schouder voor zijn moeder zitten om de ster te verbergen. (Collectie B. Dalsheim. Uit: Kamp, Oorlogssporen, *blz. 25)*

Kinderen: VII.4 en VII.5.
VI.6- Siegfried Dalsheim (Musselkanaal, 25-01-1901 - Stadskanaal, 20-06-1988).
Hij was slager van beroep.
Hij was op 13-04-1934 te Hoogezand gehuwd met Simina de Beer (Sappemeer, 16-07-1908 - Amsterdam, 16-08-2008, dochter van Israël de Beer en Betje van Delft).
Kind: VII.6.
Het gezin woonde op Sluiskade 88 te Musselkanaal.
Het echtpaar Dalsheim overleefde de oorlog door onder te duiken bij de familie Franssens in 2e Exloërmond.[5]

VI.7- Daniël Dalsheim (Musselkanaal, 29-09-1903 - Stadskanaal, 18-11-1971).
Hij was slager van beroep.
Daniël Dalsheim kwam op 10 mei 1919 in Valthermond wonen en vertrok op 23-03-1938 naar Musselkanaal. Hij ging wonen op het adres Sluiskade 91.[6]

Grafmonument Daniël Dalsheim

5 *Onderwater,* Mobilisatie, *blz. 130.*
Ringers, M., 'Monders hielden joodse onderduikers drie jaar in leven', in: Drentsche Courant*, 23-09-1992.*
Hoving, Roelof, 'Den mouten wie ook maor dood!', in: Kamp, Oorlogssporen, blz. 25-32.

6 *Onderwater,* Mobilisatie, *blz. 130.*

Zijn buurman was zijn broer Siegfried (VI.6) die op het adres Sluiskade 88 woonde. Beide mannen waren in Musselkanaal slager.
Hij overleefde de oorlog door onder te duiken.

VI. 8- Levie Dalsheim (Stadskanaal, 07-05-1906 - Auschwitz op 28-02-1943). Hij was slager van beroep en woonde op het adres Schoolkade 49 in Musselkanaal. Hij was ongehuwd.[7]
Hij zat ondergedoken bij de familie De Groot in Musselkanaal. De rijwielhersteller Tinus Wolters uit Vlagtwedde (* ca. 1915) had aan J.E. Drenth te Musselkanaal, wachtmeester bij de marechaussee, verteld dat de jood Levie Dalsheim bij de De Groot zat ondergedoken. Hij werd opgepakt en op 28 februari 1943 in Auschwitz vermoord.[8]

Generatie VII

VII.1- Bennie Dalsheim (Odoorn, 12-4-1924 - Sneek, 14-01-2015), Hij was op 02-07-1953 te Lemsterland gehuwd met Tjamke Meiboom (Lemsterland, 13-09-1927 - Sneek, 15-10-2009).

VII.2- Simon Freerk Dalsheim (Vlagtwedde, 22-11-1925 - Hoogezand-Sappemeer, 02-03-2003). Hij was gehuwd met (1) Hillechien Sanders; (2) Janke Meijer.

VII.3- Frieda Dalsheim (Vlagtwedde, 28-03-1927 - Ede, 30-03-2014). Zij was op 02-09-1952 te Amsterdam gehuwd met Jan Johannes Dirkse (Amsterdam, 28-04-1930 - Den Bosch, 20-02-1994).

VII.4- Goltje van der Hal (Warffum, 26-05-1919 - Auschwitz, 12-10-1942).

VII.5- Jozef Benni van der Hal (Warffum, 15-07-1932 - Auschwitz, 12-10-1942).

VII.6- Benno Dalsheim (Musselkanaal, 17-10-1935).

7 *Gegevens van Joods Monument. Volgens Onderwater,* Mobilisatie, *blz. 130, woonde bij op het adres Sluiskade 91, waar zijn broer Daniël woonde.*

8 De Noord-Ooster, *10-12-1946.*